

TAUSTAA

Varsinais-Suomen liitto on kaksikielinen kuntayhtymä, joka lain mukaan vastaa mm. Varsinais-Suomen aluesuunnittelusta ja -kehittämisestä. Näiden lisäksi liitolla on muita lakisääteisiä tehtäviä.

Kielellinen yhdenvertaisuus on laissa säädetty. Kielellisistä oikeuksista on säädöksiä Suomen perustuslaissa, kielilaissa, erityislainsäädännössä kuten kuntalaissa, perusopetuslaissa sekä terveyshuoltolaissa. Lisäksi on alemman tason määräyksiä kielestä esimerkiksi viranomaisten hallintosäännöissä, jotka tulee laatia perustuslain sekä muun lainsäädännön hengen mukaisina.

Kielilain 35 § mukaan on julkisen vallan perustuslain mukaisesti huolehdittava maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista samanlaisten perusteiden mukaan. Viranomaisten tulee mm. hallintoa järjestettäessä pyrkiä turvaamaan suomen- ja ruotsinkielisen väestön mahdollisuudet saada palveluja omalla kielellään samanlaisten perusteiden mukaan.

Käytännössä tämä merkitsee mm. sitä, että Varsinais-Suomen liiton on toiminnassaan edistettävä ja tarvittaessa ryhdyttävä erityisiin toimenpiteisiin kun kyseessä ovat molemmat kansalliskielet. Liitolla on myös velvollisuus omalla toiminta-alueellaan valvoa kielilain noudattamista.

Laissa alueiden kehittämisestä (17.1.2014/7) ei enää velvoita kaksikielisiä maakuntia ylläpitämään kielellisten asioiden kehittämisestä vastaavaa toimikuntaa, mutta Varsinais-Suomen liitto on kyseisen lain päivityksenkin jälkeen pitänyt yllä ns. kielellisten palveluiden toimikuntaa, joka on perustettu 1.3.2010.

Tämä kieliohjelma tukee kielellisten palvelujen toimikunnan työtä ja sen tavoitteena on toteuttaa sekä lainsäädännön määräyksiä että Varsinais-Suomen liiton hallintosäännön tavoitteita, joita tarpeen mukaan uudistetaan.

Kieliohjelma käsittää vain kansalliskielet suomen ja ruotsin.

2 VARSINAIS-SUOMEN LIITTO – KAKSIKIELINEN VIRANOMAINEN

Kielilain 6 § mukaan on kuntayhtymä kaksikielinen, jos siihen kuuluu erikielisiä kuntia tai vähintään yksi kaksikielinen kunta.

Varsinais-Suomen liittoon kuuluu 28 kuntaa, joista kolme (3) kielilainsäädännön mukaan on kaksikielisiä viranomaisia. Varsinais-Suomen liiton toimialueen Varsinais-Suomen maakunnan väestömäärä on noin 479 500, joista noin 27 000 asukkaan äidinkieli on ruotsi (5,6 %) (2019). Lisäksi alueella asuu monia, jotka osaavat molempia kieliä.

Varsinais-Suomessa on vuonna 2020 seuraavat kolme (3) kaksikielistä kuntaa:

kaksikielinen ruotsinkielisellä enemmistöllä **Kemiönsaari** ja **Parainen** ja

kaksikielinen suomenkielisellä enemmistöllä **Turku**.

3 SUOMEN JA RUOTSIN KIELI LIITON TOIMINNASSA

Varsinais-Suomen liitto haluaa tehdä yhteistyötä ja toiminnallaan näyttää esimerkkiä. Varsinais-Suomen liitto

palvelee asiakasta hänen omalla kielellään, suomeksi tai ruotsiksi. Tämä tavoite edellyttää valmiutta palvella suomeksi ja ruotsiksi heti ensikontaktista asti.

Kielilain 23 § mukaan viranomaisen tulee toiminnassaan oma-aloitteisesti huolehtia siitä, että yksityishenkilön kielelliset oikeudet toteutuvat käytännössä. Kaksikielisen viranomaisen tulee palvella yleisöä suomeksi ja ruotsiksi. Viranomaisen tulee sekä palvelussaan että muussa toiminnassaan osoittaa yleisölle käyttävänsä molempia kieliä.

Lain 23 § säädös tarkoittaa mm. sitä että Varsinais-Suomen liitto sisäisessä ja ulkoisessa toiminnassaan aktiivisesti ja käytännössä edistää kielellisiä oikeuksia sekä seuraa miten kielilainsäädäntöä noudatetaan sen palveluprosesseissa sekä liiton yhteydenpidossa yksityisten tai juridisten henkilöiden kanssa.

Yksityisten ja juridisten henkilöiden kanssa toimittaessa on tämän lisäksi tärkeää noudattaa kielilain 12 §:ää, jossa säädetään, että hallintoasian käsittelykielenä on kaksikielisessä viranomaisessa asianosaisen kieli.

4 OIKEUS KÄYTTÄÄ OMAA KIELTÄÄN SEKÄ SAADA SILLÄ OLENNAISTA TIETOA

Kielilain 10 § mukaan valtion viranomaisessa ja kaksikielisessä kunnallisessa viranomaisessa jokaisella on oikeus käyttää suomea tai ruotsia. Viranomaisen on lisäksi järjestettävä asiassa kuultavalle mahdollisuus tulla kuulluksi omalla kielellään, suomeksi tai ruotsiksi.

Yritysten, yhdistysten ja muiden juridisten henkilöiden on ottaen huomioon, ja soveltuvin osin, yksilön kielelliset oikeudet oikeus käyttää omaa hallintokieltään, suomea tai ruotsia, asioidessaan viranomaisen kanssa. Juridisen henkilön, joka yhtiösääntönsä tai muiden säädösten mukaan on kaksikielinen, on asioidessaan viranomaisten kanssa kuitenkin vastattava sillä kielellä, millä asia on vireille pantu.

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kaksikielisen viranomaisen Varsinais-Suomen liiton kanssa asioivalla on oikeus oman valintansa mukaan käyttää suomen tai ruotsin kieltä. Tämä oikeus ei ole mitenkään sidoksissa siihen, mikä kotikunnan kielellinen status on, mikä on henkilön ilmoittama kieli eri rekistereissä tai mikä hänen kansalaisuutensa on.

Suomen ja ruotsin kieli liiton tiedotteissa sekä muussa tiedottamisessa

Kielilain 32 § mukaan on valtion ja kunnallisen viranomaisen yleisölle suunnatussa tiedottamisessa kaksikielisessä kunnassa käytettävä suomen ja ruotsin kieltä. Kaksikielisen viranomaisen ilmoitukset, kuulutukset ja julkipanoset sekä muut yleisölle annettavat tiedotteet tulee antaa suomen ja ruotsin kielellä.

Selvitysten, päätösten tai muiden vastaavien viranomaisen laatimien tekstien julkaiseminen ei tarkoita, että ne täytyy käntää sellaisinaan. Viranomaisen on kuitenkin pidettävä huoli siitä että sekä suomen- että ruotsinkielisen väestön tiedontarve tyydytetään.

Nettisivuston sisältämä olennainen tieto, kuulutukset, lomakkeet, esitteet, viran-/toimenhakuilmoitukset sekä lehdistötiedotteet on julkistettava sekä suomeksi että ruotsiksi.

Tiedottamisen tulee tapahtua samanaikaisesti suomeksi ja ruotsiksi. Myös sosiaalisessa mediassa tulee molempien kielten näkyä.

- Olennaiset selvitykset ja asiakirjat julkistetaan samanaikaisesti molemmilla kielillä
- Prosessit suunnitellaan niin, että käännökset huomioidaan niiden aikatauluissa

5 ASIAKASLÄHTÖISYYS – VASTUU PALVELUN TARJOAMISESTA SUOMEKSI JA RUOTSIKSI

Oman kielen käyttö palvelutilanteessa vaikuttaa olennaisesti siihen, miten palvelu koetaan. Vastuu kielilainsäädännön noudattamisesta on ensikädessä johdolla. Käytännön toteutuksen voi kuitenkin delegoida nimetyille vastuuhenkilöille, jotka muodostavat johdolle raportoivan ryhmän, joka on yhteydessä kielellisten palvelujen toimikuntaan.

- Varsinais-Suomen liiton kommunikointi tapahtuu asiakkaan kielellä, suomeksi tai ruotsiksi. Tämä koskee niin suullista, kirjallista kuin sähköistä kommunikointia.
- Johdolla on päävastuu, valvonta- sekä seurantavastuu siitä, että kielilainsäädäntöä noudatetaan.
- Tarjoamalla hyvää suomen- ja ruotsinkielistä palvelua Varsinais-Suomen liiton työntekijät vastaavat omalta osaltaan siitä, että kielilainsäädäntöä noudatetaan.
- Kieliohjelman puitteissa voidaan ryhtyä toimenpiteisiin hyvän palvelun aikaansaamiseksi sekä suomeksi että ruotsiksi. Jotta asiakas vaivattomasti saa palvelua omalla kielellään, laaditaan mm. lista sellaisista työntekijöistä, jotka pystyvät palvelemaan sekä suomeksi että ruotsiksi.

6 KIELELLISET OIKEUDET LIITON EDUSTUKSELLISISSA ELIMISSÄ

Kielilain 28 § mukaan on kaksikielisen kunnan toimielimen jäsenellä oikeus käyttää suomea tai ruotsia kokouksessa sekä pöytäkirjaan tai mietintöön liitettävässä kirjallisessa lausunnossa tai mielipiteessä. Jos toimielimen muu jäsen ei ymmärrä suullista puheenvuoroa, se on pyynnöstä hänelle lyhyesti selostettava.

Maakuntavaltuuston työjärjestyksen 8 §:n 2 momentin maakuntavaltuuston esityslista laaditaan sekä suomeksi että ruotsiksi. Maakuntavaltuusto päättää, mitkä esityslistan liitteet toimitetaan molemmilla kielillä.

Saaristoalueen erityistarpeita varten Varsinais-Suomen liitossa on saaristotoimikunta, jossa kotimaiset kielet ovat samanarvoiset. Esityslistat ja pöytäkirjat laaditaan molemmilla kotimaisilla kielillä ja kokouksissa käytetään molempia kotimaisia kieliä.

Muut toimielimet päättävät omissa kokouksissaan käytettävästä kokouskielestä. Myös maakuntahallituksessa voivat jäsenet lain mukaan käyttää molempia kotimaisia kieliä.

7 VARSINAIS-SUOMEN LIITON SUOMEN JA RUOTSIIN KIELEN TAITO

Laissa julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta (2 §) säädetään, että viranomaisen on koulutusta järjestämällä ja muilla henkilöstöpoliittisilla toimilla huolehdittava siitä, että sen henkilöstöllä on riittävä kielitaito viranomaisen tehtävien hoitamiseksi kielilaisissa (423/2003) ja muussa lainsäädännössä asetettujen vaatimusten mukaisesti.

Työhön ottamisen yhteydessä on viranomaisen mm. tarkistettava kielitaito. Kun virka ilmoitetaan avoimeksi, on työpaikkailmoituksessa ilmoitettava mahdolliset kielitaitoon liittyvät pätevyysvaatimukset ja mainittava minkälaista kielitaitoa tehtävän hoito käytännössä vaatii sekä

mikä kielitaito katsotaan eduksi.

Viranomainen voi vaatia työntekijöiltään kielitaitoa muun muassa asettamalla pätevyysvaatimuksia. Ellei laissa tai lain nojalla säädetä pätevyysvaatimuksista koskien julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavaa kielitaitoa, voi sellaisista ehdoista päättää kuntalain mainitsemassa järjestyksessä (365/1995).

Käytännössä Varsinais-Suomen liiton on näiden määräysten mukaan huolehdittava seuraavista seikoista:

- liiton henkilökunnalla on tarvittavat suomen ja ruotsin kielen taidot (kielitaitovaatimus ei kuitenkaan koske kaikkia työntekijöitä),
- henkilöstörekrytoinnissa otetaan huomioon vallitseva sekä suomen että ruotsin kieltä hallitsevan henkilöstön tarve,
- kielitaitovaatimus, tarpeen vaatiessa pätevyysvaatimus, vahvistetaan jokaiselle tehtävälle,
- haastattelun tai käännöstehtävän avulla tarkistetaan jokaisen työhön tulevan kielitaito työtehtävien mukaisesti,
- työpaikkailmoituksessa ilmoitetaan mahdolliset kielitaidon pätevyysvaatimukset ja mainitaan, minkälaista kielitaitoa tehtävän hoito käytännössä vaatii sekä mikä kielitaito katsotaan eduksi,
- henkilöstölle tarjotaan mahdollisuus oman kielitaitonsa kehittämiseen, esimerkiksi maksuttomien ja työajalla tapahtuvien kielikurssien avulla. Nämä kielikurssit voivat esimerkiksi olla kunkin yksikön tarpeen mukaan jatkuvia, räätälöityjä, virtuaalisia, perinteisiä tai työhön liittyviä käytännön kursseja yksikön tarpeen mukaan,
- esimiehet seuraavat kielikoulutuksen tarvetta vuosittaisten kehityskeskustelun yhteydessä,
- on mahdollista harkita työehtosopimuksessa mainitun kielillisän myöntämistä, kuten myös kielitaidon huomioimista palkanmäärityksessä.

Kielilain 29 § mukaan on kaksikielisen kunnan (myös kuntayhtymän) valtuuston kokouskutsu ja pöytäkirja laadittava suomen ja ruotsin kielellä. Myös erilaiset ohjeet, kuten johtosäännöt ja vastaavat säännöt on annettava suomen ja ruotsin kielellä. Muiden kunnallisten toimielinten kokouskutsujen ja pöytäkirjojen kielestä päättää kunta.

Varsinais-Suomen liiton hallintosäännön 30 §:n mukaan kuntayhtymän hallinnon ja toiminnan järjestämisessä sekä tiedottamisessa on otettava eri kieliryhmien tarpeet tasapuolisesti huomioon. Kuntayhtymän palvelut on järjestettävä niin, että asukkaita pystytään palvelemaan heidän kielellään kaikilla kuntayhtymän tehtävälueilla.

Viranhaltijoilta ja työntekijöiltä vaadittavasta kielitaidosta on voimassa, mitä erikseen on määrätty ja päätetty.

Liiton hallinnoimien EU-ohjelmien kohdalla noudatetaan ohjelma-asiakirjoissa määriteltyä kieltä.

8 KIELELLISEN PALVELUN SUUNNITTELU JA ARVIOINTI

Lakisääteinen palvelu suomeksi ja ruotsiksi toteutetaan yhtäläisin perustein. Talousarviossa on oltava tarvittavat resurssit tasavertaiseen kielelliseen palveluun.

Ennen yleisluonteista päätöstä (koskien esimerkiksi uudelleenorganisointia, ohjelmia, strategioita tai vastaavia) on liiton aina arvioitava kielelliset vaikutukset.

Kielellisten palvelujen toimikunta antaa johtoryhmän pyynnöstä lausuntonsa asioissa, jotka koskevat kielellisiä palveluja.

Toimikunta voi olla aloitteellinen tekemällä esityksiä maakuntahallitukselle.

Maakuntahallitus voi tarvittaessa tehdä tarpeellisia hallintosäännön muutosehdotuksia jotka koskevat tässä kieliohjelmassa esiin tulleita uusia asioita.

Viimeistään kunkin valtuuston toimikauden viimeisen vuoden aikana on toimikunnan seurattava miten kieliohjelmaa on noudatettu.

LÄHTEET

Laki alueiden kehittämisestä (1651/2009)

Kielilaki (423/2003)

Suomen perustuslaki (731/1999)

Laki julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta (424/2003)

Kuntalaki (365/1995)

Kunnallisen työmarkkinalaitoksen yleiskirje 32/03 (14.11.2003) laista julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta

Kuntaliiton yleiskirje 22/80/2003 kielilainsäädännön uudistuksesta

Suositus vaikutusten ennakoarvioinnista kunnallisessa päätöksenteossa, Suomen Kuntaliitto 2011

